Timișoara, 1895. Anul II. Nr. 170. Marți în 1 (13) August.

DREPTATEA

Apare în fie-care di de lucru la amiadi.

Prețul 10 fl. pe an (pentru străinătate 37 frci.) — Numeri singuratici 5 cr. — Taxa de inserțiuni: 1 cm.□ 1 cr., plus 30 cr. timbru.

Redactor responsabil: Dr. George Candrea.

Redacțiunea și Administrațiunea: Timișoara. cetate strada Zápolya (Temesvár, Festung, Zápolyagasse,) Nr. 41. Telefon (linia de stat Viena, Budapesta, Arad) Nr. 4.

Congresul naționalităților și presa maghiară.

Succesul congresului a deslănțuit din nou ura și proverbiala netoleranță a presei maghiare, manifestată în totdeauna față de naționalități.

Nu ne mirăm de loc, când congresul e timbrat din partea lor ca o adunare agitatorică, ear' cei ce au luat parte la el de toți atâția agitatori, până când acelea nenorocite creaturi, cari anume s'au strîns, ca la această adunare *concească oficios* sě provoace scandaluri, sunt lăudați și preamăriți ca adevěrați patrioți, repetăm, nu ne mirăm, pentru-că înțelegem pe deplin „durerea“ și „něcazul“ ei, causată prin zădărnicirea acelor scandaluri.

Dăm în cele următoare vr'o câteva voci din presa maghiară.

„Magyar Hirlap“ vorbind despre programul de acțiune comună dice întrě altele:

„Punctele mai esențiale din programul de acțiune sunt douě: unul prin care aliații se hotăresc a rěmânè și mai departe în pasivitatea mult bucinată, și al doilea prin care pentru acțiunile comune se formează un comitet comun.

Și cu acesti doi șoareci, născuți din multele sforțări ale congresului, putem încheiá cu toate lucrările, chiar cu toate.

Ce privește comitetul numit: acela sau este legal și atunci e de prisos, sau este illegal și atunci trebue desființat. Dacă voiește (comitetul), ca întrě marginile legei sě saneze închipuitele gravamine ale naționalităților, atunci în cel mai favorabil cas nu poate fí altceva de cât un comitet electoral. Pentrucă locul legal pentru schimbarea relațiunilor nu este altul de cât aducerea de legi, ear' altă cale legală nu este de cât participarea la aducerea de legi. Dar' când hotărîrea de a rěmânè și mai departe în pasivitate oprește așa ceva, atunci comitetul nu este altceva de cât o societate nepermisă, care face politică illegală, un parlament illegal de contra bandă, care stă la spatele parlamentului țerei, ear' atunci trebue disolvat, pre cum la timpul sěu foarte potrivită a fost disolvarea comitetului național român.“

După toate aceste ingeniosul autor ajunge la nostima conclusiune, că congresul n'a făcut absolut nimic, și drept aceea se pune pe coarda tânguirei și compătimește pe bărbații inteligenți ai naționalităților, vědêndu-i, că luptă în contra lor înșile și contra națiunei din care fac parte, riscând astfeliu integritatea și fericirea lor proprie, și aceasta îi doare, — dice dumnealui.

În urmă însě lasă tânguirile și spune, că și ce a câștigat în valoare cestiunea naționalităților, are de a mulțumí — nu naționalităților, ci guvernelor slăbănoage. Chiar și congresul de acum mai mult e de a se mulțumí guvernului slăbănog al lui Bánffy, de cât sublimității ideii și căstităței alianței.

Dar', dice lăudărosul, fie guvernul cât de slăbănog, opiniunea conștie maghiară este la spate, judecă și aprețiază toate.

„Hazánk“: . . . . „La Budapesta în capitala Ungariei naționalitățile au pertractat liber asupra unor cestiuni, cari în cea mai mare parte au un efect provocătoriu asupra tuturor acelora, în al căror suflet e întipărită ideia unitară a statului și timbrul lui național. . . .

„Alianța de adi a ultraistilor naționali deocamdată va avè ca sigur resultat stricarea opiniunei publice a patrioților nemaghiari. Urmări mari în curênd nu va avè, însě va fí promovătorul și centralisătoriul acelui curent de descompunere, al cărui nume împodobit e: mișcarea naționalităților. Adunarea aceasta e numai un simptom al acestui curent. Și acest curent nu e nou; îl simte vieața publică, numai politica maghiară nu voiește a dá pept cu el. Îl consideră de un fenomen secundar, care poate fi nimicit prin unele apucături administrative și polițiale. Ce greșală? Ce orbie! Accepteze numai guvernul sfatul lui Pázmándy: Dețină pe arangerii și figuranții congresului, și va vedè că în locul lui Mangra va păși un nou Mangra, în locul lui Mudron alt Mudron . . . .“

„Egyetértés“. Sub titlul „Fiasco“ foaia kossuthistă-jidană începe cu frasa ce nici ea nu o crede, că: „Congresul naționalităților s'a finit cu un rușinos fiasco.“ Dă apoi înainte cu niște espresiuni batjocoritoare la adresa congresului în general, apoi la adresa lui Polit, Mudron, Mangra etc. în particular. Dice, că impresiunea ce congresul i-a făcut'o este un fiasco dejositoriu.

„Magyarország“. „Țeranii adunați la ședință în mare parte n'au înțeles nimic din cele ce s'au desbătut, ba mulți au fost de aceia, cari nici la reîntoarcerea lor a casă nu au știut, că oare pentru ce i-au și fost chiămat la adunarea aceasta. Conclusele luate în congres nici cei competenți nu le-au luat în serios.“

Face apoi elogii acelor sbiri plătiți, cari *comiseră* cunoscutul protest în contra congresului. Din acest *„protest plătit“* aduce apoi conclusiunea, că cei ce au luat parte la congres, nu pot fi representanții alor trei naționalități . . .

„Fehérmegyei Napló“ scrie:

„Presa liberală din nou aduce în legătură congresul cu partidul poporal și dice, că acest partid inpintenează naționalitățile la astfel de pretensiuni, cari nu pot fí satisfăcute fără de vătěmarea ideei de stat maghiar.

Aceasta asertiune cu cea mai mare resoluțiune trebue sě o respingem, deoare-ce dacă simpatisăm cu naționalitățile asuprite și demoralisate de guvernul liberal, ca patrioți maghiari nu putem sprijiní nisuințele conducětorilor naționalităților, cari graviteazä în afară. Și de oare-ce la congres duc rolul de conducětori Mangra, Polit, Daxner și Hurbán, din nou trebue sě enunțăm, că noi nu așteptăm de la congres nici resultate patriotice, nici practice“.

Scrisori din Viena.

— De la corespondentul nostru particular. —

—, 9 August n.

(Visita părechei regale române la Ischl. — Intimitatea curților din Viena și București. — Congresul naționalităților. — „N. Fr. Presse“ despre congres și naționalități).

Coincidența refusărei lui Ferdinand din partea Rusiei cu visita părechei regale române la Ischl pe lângă presența unui numěr atât de considerabil al ministrilor austriaci și maghiari, a estins mult cadrul de acțiune al conjecturilor politice. Unele foi scrieau, ba poate și credeau, că în locul Coburgianului, a cărui situațiune din partea multora se crede a fí insuportabilă în Sofia, guvernul bulgar ar fí oferit tronul bulgariei probatului domnitoriu al regatului de la Dunărea de jos. Fără considerare însě la aceste invențiuni fantastice, posibilitatea cea mai mare este, că situațiunea din peninsula balcanică, devenită pe neașteptate atât de critică, a fost discutată și esaminată într'un mod foarte serios la Ischl, cu care ocasiune cunoștința de causă și temeinicia regelui Carol a fost pentru cumpěna politică de o foarte mare ponderositate.

Ca dovadă a intimității dintrě curțile din Viena și București poate serví chiar faptul, că împěrăteasa Elisabeta și-a întrerupt îndatinata sa petrecere de șease săptěmâni la băile maghiare din Bartfeld, și cu puțin înaintea visitei regelui Carol și a soției sale

Foișoara „Dreptății“.

Sonet.

(Evei).

IV.

Pe ceriu străluce blândă luna plină,
Ear' teii lin se scutură de floare,
Dând farmec de miresme 'nbătătoare
Cărărilor ascunse din grădină!

O doină de păstoriu tânguitoare
Departe-a jale sună și suspină,
Și murmurând doios, de-o boare lină
Se leagănă salcia plângětoare!

Ca în trecut sunt toate neschimbate!
Mě așed cu drag pe banca tăinuită
De care — atâtea amintiri mě leagă . . .

Icoana ta în minte mi-se 'nchiagă . . .
Și când gândesc că te-am perdut iubită,
Plec genele de plâns îngreunate!!!

Emiliu Sabo.

Din patria filomelei Banatului.

— Schițe de călětorie din marginile estreme ale românismului. —

(Continuare.)

Dl Iuliu Magdu și eu ședeam și ne delectam în frumseța naturei, ori mai bine dis „idilisam“. „Idilisarea“ noastră nu a fost însě de durată. Apa începù sě izvoriască cu putere din toate părțile amenințând sě umplă luntrea. Haid, numai acuma începù a deveni adevěrat interesantă și veselă navigarea noastră. Cu toții începurăm sě lucrăm. Cei doi domni vesleau cu forțe însutite în spre mijlocul lacului. Dl. Iuliu Magdu astupă cu cârpe și speteazǎ crepăturile prin cari întră apa, eu cu o lopată scoteam apa din luntre. Cum omul toate trebue sě le invețe, astfeliu și eu după un mic esercițiu am devenit artist în scoaterea apei. Glumind și lucrând astfeliu am ajuns în mijlocul trestișului. Aici am stat în loc făcênd încercarea de a ne repară luntrea. Fiind însě totul zadarnic am dat earăși înainte. Trecuseră vre-o douě oare de când ne aflam pe lac, când întâlnindu-ne cu luntrița lui Edda stăturăm, spre a ne 'ntărí cu un bogat dejun. Abia apucarăm de a stá cu luntrea în umbra trestiei, când deodată păretele verde de trestie șupăind se despică înaintea unei luntre mânate cu braț puternic de un vênjos bănățean. Dl. Ghilăzan îl trimisese, prevědênd pericolul ce ne amenință în luntrea arsă de soare, spre a ne veni într'ajutoriu cu o luntre citovă.

Ne împărțirăm în cele 3 luntri începênd dejunul. Și cum ședeam schimbând vesele vorbe unii cu alții, eată deodată se aude din depărtare un strigăt ca de puiu de rață.

Cu toții privim într'acolo și cu uimire vedem cum un mic puișor eșit abia din găoace înnoată repede spre noi.

Pi — pi — pi — pi — și veniá tot mai aproape până ce ajuns la luntrea în care ședeá Dșoara Vioara, stătù în loc. Dșoara Vioara cu grije îl luă în mână și netedindu-l cu jingășie îi dete nițică carne. Se vedeá că erá flămênd micul puiu de „sarcie“, de ce 'l recunoscù Dl Ghilăzan. Ce curios, cu ce încredere se apropiă această păsěrică de cea mai periculoasă ființă, de om. Dar' o soarte fericită l'a adus, căci a dat de o inimă bună' și o mână jingașă, refugiându-se sub scutul „filomelei Banatului“. Mamă-sa 'l strigă din depărtare.

Dșoara Vioara săturându-l îl puse eară pe apă și el cu țipet vesel dispărù în trestiș.

Terminând cu dejunul, ce ne căduse cu atât mai bine, că erá gătit și friptură și prăjitură de măna Dșoarei Vioara, ce e tot pe atât de isteață în de-ale gospodăriei ca și în de-ale poesiei, am plěcat spre těrmure. Eu eram cu Dl Ghilăzan într'o luntre. Îmi lăudă hăr-

a sosit la Ischl. De altfeliu şi împregiurările politice interne, şi mai ales ale Ungariei, ofer multe puncte pentru o schimbare de idei între acesti doi domnitori vecini, ear' ministrilor lor momentuoase sujete de discusiune.

Congresul naţionalităţilor convocat la Budapesta este un simptom destul de esplicabil al unei neîndestuliri estinse, ca în interesul păcei interne a monarchiei se serviască împăratului Francisc Iosif şi regelui Carol ca object de discusiune. După o lungă tăcere a presei austriace asupra congresului, care nu poate fi simpatic nici unui semit duşmănos românilor, „*N. Fr. Presse*“ a luat în fine posiţiune în contra „câtorva români, sêrbi şi slovaci esaltaţi“, servind cetitorilor sĕi creduli cu istoria de treiqeci ani a iredentismului român şi cu alianţa antisemiţilor de dincolo de Leitha cu românii, apoi cu conspiraţiunea partidului poporal cu dînşii, în scopul delăturărei legilor politice bisericeşti şi în contra liberalismului maghiar. Lucru firesc însĕ, că toate aceste sunt espuse într'o lumină obscură. Acţiunea comună a sêrbilor şi a slovacilor la congres şi participarea lor la mişcările naţionale o espune ca preste tot de puţină importanţă în comparare cu *agitaţiunea română*, aceasta din urmă însĕ, fiind îndreptată spre formarea teritoarelor naţionale şi spre nimicirea statului maghiar unitar, o declară ca opusă principiilor fundamentale ale politicei maghiare esistente de la reorganisarea constituţiunei maghiare prin Deák Ferencz. Că egala îndreptăţire, asigurată prin legea de naţionalitate fieşte cărui cetăţean, e până în qiua de aqi numai o ficţiune rĕmasă pe hârtie, o tace „*N. Fr. Presse*“ cu totul. Faptul, că până de present nici o fracţiune maghiară, fie aceea cât de mică, nu a căutat sĕ spriginească pretensiunile formate da naţionalităţi, va sĕ qică, că faţă de justele pretensiuni şi basatele plângeri ale naţionalităţilor nici un maghiar chiar până la cele mai disparente escepţiuni n'a arĕtat nici o considerare şi aplicare, — din partea lui „*N. Fr. Presse*“ este lăudat şi preamărit ca un fapt patriotic. O caracteristică bine nimerită a împregiurărilor forţate, împregiurări ce pe naţionalităţile nemaghiare le constrîng la o alianţă în scopul unei comune acţiuni pentru esistenţa lor naţională, o face numita foaie în aserţiunea, că un bărbat de stat maghiar, care a avut ideia de a cerşi de la naţionalităţi complimentări şi popularitate înscriind pe stindardul sĕu politic concesiuni naţionale pe contul ideei şi limbei de stat, a fost încă în aceleaşi qile aruncat în gloata morţilor politici.

Prin aceasta aşa dară e numai constatat, că chiar şi cea mai îndreptăţită şi cea mai moderată pretensiune pentru afirmarea individualităţii naţionale, adecă pentru adevĕrata egală îndreptăţire politică, e lipsită de ori-ce prospect.

Foaia liberală ar fi putut sĕ economiseze cu filosofica ei aserţiune, că pentru naţionalităţile din Ungaria esistă numai una cale pe care pot sĕ purceadă cu succes, calea legii, a constituţiunei, şi că dieta e unicul loc, unde pot sĕ-şi producă plângerile şi pretensiunile lor. Şi doară „*N. Fr. Pr.*“ ar fi trebuit sĕ ştie, cum au fost din partea lui Tisza Kálmán şi a tuturor partidelor parlamentare tractaţi deputaţii Polit, Roman, Mocsáry, Steinacker, pentru-că au combătut maghiarisarea impusă cu violenţă. Cuvêntul fudul al foaiei austriace, că cu declaranţi şi cu abstinenţi se pertractează în Austria, nu însĕ în Ungaria, îşi are derivarea din cunoscutul „dictum“ al fostului matador austriac, al principelui de Windischgrätz: „Cu rebeli eu n'am sĕ pertractez.“

Se ştie însĕ cum a apăţit-o principele cu maghiarii.

Străinătate.

Alianţa ruso-franceză. (Paris, 12 August.) Numĕrul de aqi al lui *Figaro* aduce un sensaţional articol referitoriu la alianţa ruso franceză. Din acesta resultă, că alianţa e fapt împlinit deja de la 1891 când cu întâlnirea escadrelor la Kronstadt. Alianţa aceasta e însĕ numai *convenţiune militară*, ale cărei principii fundamentele sunt:

Ingerinţă necondiţionată şi obligatorià în casul când una dintrĕ partidele contractante va fi atacată, ear' în casul când dînsele ar fi partea ofensivă, obligativitatea intrevenirei e lăsată la bunul plac al contractanţilor.

Situaţiunea în Bulgaria. (Sofia, 11 August). Diariul lui *Radoslavov* „Narodny Pravo“ spune, că anumite cercuri *au de gând sĕ proclame în 2 August (v.) regatul.* — Pentru urmările acestei lovituri de stat „Narodny Pravo“ face responsabil guvernul.

(Belgrad, 11 August.) În cercurile ruseşti de aici *se crede eschisă recunoaşterea lui Ferdinand din partea Rusiei.* Aici se crede, că Ferdinand la urma urmelor tot nu va scăpă de soartea ce'l aşteaptă.

(Sofia 12 August.) Conform rapoartelor presei, coaliţiunea partidelor anti-ruseşti (stambulovisti şi radoslavisti) e fapt împlinit, după-ce divergenţele personale sunt deja delăturate prin moartea lui Stambulov.

(Athena, 12 August). Întreaga presă elină, fără deosebire de partid, dă espresiune părerei, că nu se va aflà nici când un prinţ elin, care sĕ aibă ambiţiunea de a fi principele Bulgariei. Directivele şi interesele acestor două popoare sunt atât de divergente — mai ales cu privire la Macedonia — în cât e imposibilitate, ca una şi aceeaşi dinastie sĕ urmeze două diferite direcţiuni politice, în Sofia şi în Athena. — Dacă prinţul George, alintatul diadoch al Greciei, ar fi atât de neprecaut, în cât sĕ primiască tronul bulgar, a casă uşor ar putè sĕ erumpă revoluţiunea şi crisa dinastică.

De altcum însuşi prinţul moştenitoriu a declarat, că în privinţa candidărei sale cercurile bulgare fac socoteala fără birtaş.

Călĕtoria principelui Ferdinand. (Sofia, 12 August). *Pentru paza liniei ferate Sofia—Ţaribrod a plecat eri de aici un regiment de soldaţi.*

Primariul capitalei provoacă poporaţiunea prin placate, ca întru întimpinarea principelui sĕ-şi împodobiască edificiile. Piaţa *Alexandru*, unde se află conacul, e deja frumos împodobită cu stindarde.

Archiereul rusesc *Janicev* va sosì cât mai curênd aici, pentru ca însuşi sĕ convertiască pe prinţul Boriş la religiunea ortodoxă.

Corespondenţă.

Bozoviciu, 10 August n.

(Soartea comunei Bozoviciu în privinţa notarilor. — Comisiunea de câmp. — Împunerea pentru cumpĕrarea celor trebuincioase la căsătoria civilă)

La organisarea notariatelor în mod definitiv a cădut la alegerea de notariu com. în comuna Bozoviciu mult vestitul notariu Bessenyei Ödön, despre care nu merită a se scrie nimica, de cât a aminti, că în urma multelor merite ce şi-a agonisit în decurs de 12 ani, cât a servit — de present e amovat din postul sĕu.

În urma destuirii suslăudatului notariu, până la întregirea definitivă, am căpĕtat de notari substituţi pe Pavel Popoviciu din Dalboşeţi, pe Lazar Petrovici din Bănia, după acesta pe Balogh László, — Dumnedĕu ştie de unde, — apoi ear' pe Petrovici Lazar, ca aşa mai uşor sĕ-şi facă partid, prin sprijinirea căruia sĕ ne rĕmână apoi definitiv pe cap.

De câteva luni de când Petrovics e ales de notariu — blăstĕm fie pe capul celor ce l'au ales — arată semne foarte neplăcute, a nume: de la venirea sa oamenii primesc citaţiuni în *limba maghiară*, protocul în cause de câmp în *limba maghiară*, apoi provocări pentru dare în porţie *tot în limba maghiară*, cu toate că comuna Bozoviciu e comună pur română.

Pre când toate acestea sub un Bessenyei Ödön, care erá şovinist incarnat, nu s'au putut observà, acum sub Petrovics Lázár se vĕd; ce sĕ fie asta? Aşa se întreabă cei-ce l'au ales, apoi ear' acestia rĕspund: O sĕ se realiseze şi plângerile Bănienilor!

Ce apucături mai arată acest notariu în aceste câteva luni?

În privinţa ocupaţiunilor litera b. din ordinaţiunea comitatensă spune apriat, că ocupaţiunile sĕ se preţuească prin o comisiune constătătoare din 6 membri din comună sub presidiul unui preţuitoriu din comună străină, — acestia toţi au sĕ fie întăriţi din partea vice-comitelui. Ce face notariul nostru, pare-că n'ar avè cunoştinţă de aceasta ordinaţiune şi pune de aleşi în aceasta comisiune pe jupânul Spärger, vre o 2 români, câţiva nemţi, ear' preşedinte din comună străină ca 'n palmă. Despre aceasta comisiune şi activitatea ei îmi voiu luá libera voie a scrie cu altă ocasiune.

Apoi nu e destul, că sĕrmanul popor e îngreunat qilnic cu diferite dări, ci susnumitul notariu voeşte cu puterea sĕ arunce pe sĕrmanul popor şi cumpĕrarea vestmintelor necesare pentru cel ce va încheiá căsătoria civilă, pre cum şi plătirea cuartirului acestuia.

Acest notariu cu câţiva din comisiunea aleasă pentru ocupaţiuni a conferat în causa hainelor şi cuartirului celui ce va cununá din 1 Octobre. Unul dintrĕ acestia l'a făcut atent că sĕ conchieme şedinţa representativa, la ce a rĕspuns, că nu e delipsă, de oare-ce şi aşa comuna e silită sĕ dee conform ordinaţiunei vice-comitelui.

Cetind în jurnale, că representanţele comunale au sĕ hotăriască în causă, mĕ mir, cum de numai în comuna Bozoviciu nu se respectează aceasta; drept aceea atrag atenţiunea onoraţilor representanţi, ca în cât se poate sĕ nu slăbiască din dreptul lor, şi întru cât fără ştirea lor s'ar scoate din lada comunală bani spre acest scop, — la timpul sĕu sĕ facă întrebuinţare.

---

nicia şi moralitatea românilor din Ecica. Din toate cele observate însĕ în decurs de două qile, mi-am făcut judecata, că de şi spiritul bun ce domneşte în poporul din Ecica formează o calitate escelentă originală a acestuia, totuşi epocală chiar se poate numi activitatea desvoltată de familia Magdu şi Ghilăzan. „Foaia Poporului“ se află în vre-o 15 exemplare, „Foaia de Duminecă“ în vre o 16, apoi toate qiarele şi revistele române de la noi şi — cele ce pot trece — din ţară. Toată casa îşi are călindarul sĕu românesc. Feciorii joacă toţi căluşerul, bătuta, romana. Corul vocal din Ecica e escelent. De când esistă băncile „Victoria“ şi „Timişana“, încă nu s'a întêmplat sĕ se fi protestat din partea lor vr'un cambiu al vr'unui Ecican, de şi sunt peste 40.000 fl. împrumutaţi de locuitorii acestei comune. Dl. Ghilăzan îi ţine pe toţi în evidenţă şi 'i face atenţi sĕ 'şi re'noiască cambiile, tot pe atâta pre cât nu lasă pe nici unul sĕ 'mprumute parale numai spre a satisface poftei de a face lux. Ecicanii cumpĕră pământ cu banii împrumutaţi. În curênd se va formá o bancă cu capital fundaţional de vre-o 50.000 fl.

Şi 'n fine un fapt foarte semnificativ: la 6 oare earna, vara la 8, jocul e terminat. După 10 oare seara nu mai afli pe stradă fată în tot satul.

Între românii Ecicani nu sunt analfabeţi. Şcoala din tot punctul de vedere e escelentă. Ca sĕ nu fie „uitat“ vr'un român Ecican din listele electorale, de aceasta Dl. Ghilăzan se 'ngrijeşte cu mult zel. De ar dă Domnul, ca tot satul românesc sĕ aibă conducĕtori atât de aprigi, neobosiţi şi conştienţioşi ca şi Ecica, acest estrem punct al românismului înspre apus.

*

Plecasem din Ecica spre Becicherec. În tăcere şedeá Edda lângă mine. De-o-dată ridicându-şi capul se uită la mine. Privirile ni-se întâlniră.

Începurăm sĕ ne comunicăm impresiunile. În memoria noastră erá încă viu momentul despărţirii de la ospitala familie a Dlui Magdu şi în deosĕbi de la „filomela Banatului“. Qilele sĕnine şi vesele am petrecut în acest cerc frumos familiar, qile cari plăcute amintiri ni-au lăsat în memorie.

Drumul ne duceá printr'o colonie maghiară reg. ung. Un sat mare de 500 case, locuit de nişte infecţi venetici. Oameni neobicinuiţi cu munca, murdari, zdrênţoşi, — cu toate că guvernul li-a pus la disposiţie casă, curte şi câte *20* jugĕre pământ, pentru cari în timp de 20 ani au sĕ plătească bagatela sumă de 3000 fl.

Românilor nici aqi însĕ nu li-se vinde jugerul de pământ erarial cu 300 fl. Şi elementul *susţinĕtor de stat* s'a dovedit, că nu e apt de a fi măcar *susţinĕtor de sat.* Fug bieţii de unguri care 'n cotro. Dar' de, — creadă maghiarii, dacă le place că acesti oameni despreţuiţi şi compătimiţi de românii din jur, ne vor câştigá pentru ideia de stat maghiar, înfiltrându-ne „sentimente patriotice.“ Doamne, doamne, pentru ce prostii imense trebue sĕ suferim noi, un întreg popor! Ar trebui sĕ ridem de „prostia ungurească“ de nu ni-ar causă atâtea dureri.

Astfeliu de reflecsiuni făceam cu dnii V. Magdu şi Ghilăzan, cari şi dlor avură amabilitatea de a ne petrece până la Becicherec, când Edda deodată esclamă:

> Seghedine, Seghedine,
> Dumnedeu cum te mai ţine?!
> Mureş, Tisa până când
> Te mai rabdă pe pământ!?

Şi gândul ne zbură la scumpii nostri întemniţaţi, la părinţii şi amicii nostri ce sufĕr atât de amar pentru a neamului românesc glorie şi mărire, şi a minte ne veni tinera poetă, jingaşa „Filomelă a Banatului“, care atâta simţĕmênt naţional şi exacerbare românească a ştiut sĕ reverse din inocenta ei inimă în „Doina lui Raţiu“.

Nucleus.

Ca de încheiere te fac atent, Dle Petrovici, că ai luat o cale cu totului tot contrară cerinţelor intereselor comunei, — nu cumva cugeţi că eşti tot în Bănia? Ear' până nu-i prea târdiu, în interesul Dtale îţi recomând, sĕ te laşi de ideia: „Sic volo sic iubeo“, pentru-că comuna Bozoviciu nu o represinţi Dta singur, ci representanţii aleşi din sinul poporului; lasă te apoi de zimbetul satiric cu care voieşti sĕ înduplеci chiar pe aceia cari bine te cunosc, pentru-că toate acestea nu pot duce la ceva bun. Nu căută a personificá proverbul: „Lupul işi schimbă pĕrul, dar' nĕravul nu.“ Aibi în vedere, că poporul nostru bozovician, ca şi până aci, e la locul sĕu. *Un representant.*

Lipova, 6 August n.

Onorată Redacţiune!

În Nrul 163 al „Dreptăţii“ a apărut o corespondenţă subscrisă de „un oaspe“, despre petrecerea din Caransebeş, anunţată de către tinerimea teologico-pedagogică pe 29 Iuniu s. v. a. c. Ca unul, care am avut fericirea sĕ ascult prelegerile în anul curent şcolastic în Caransebeş, cunoscênd întru toate stările de lucruri de acolo, îmi iau voie a Vĕ rugá sĕ bine-voiţi a dá loc în coloanele stimatului D-Voastrĕ organ următoarelor mele observări la corespondenţa din cestiune.

Constat faptul, că pe diua susamintită se anunţase petrecerea la „pomul verde“, din partea unui comitet compus din tineretul ambelor secţiuni, — dar' neţinerea ei nu este de a se atribuí causelor sulevate de dl corespondent. Mărturisesc cu inima deschisă şi cu oare-care mândrie naţională, că tinerimea institutului teologic-pedagogic din Caransebeş, pe câtă vreme va avè profesori de calibrul celor de adi, naţiunea va avè fii adevĕraţi, pentru-că: „Vulturul, vultur naşte; din stejar, stejar rĕsare.“ Dic acestea de oare-ce m'am convins, că profesorii sunt la înălţimea chiămărei lor, — toţi, umĕr la umĕr muncesc pentru cultivarea mlădiţelor neamului nostru, prin urmare atât premisele cât mai ales consecuenţele judecării Dlui Corespondent, asupra acestui punct — sunt lipsite de temeiu. E neexplicabil cum poate cineva sĕ se baseze pe apariţiuni, fără a pătrunde în meritul unui lucru. Şi cum poate cineva riscá afirmarea, că „bunele relaţiuni atât de mult lăudate dintrĕ Dnii profesori, cât şi dintrĕ tinerimea teologică şi pedagogică de-acolo, au dispărut cu desevĕrşire“, — până nu scrutează în detail relaţiunile acestea?... Nu mĕ pot în destul mirá, că cineva sĕ aibă cinica cutezanţă a loví în un templu cultural, care dă an de an un numĕr considerabil de fii şi fiice spre luminarea poporului?

Nu-i de ajuns, că dilnic se năpustesc asupra noastră mâni sacrilege ca sĕ ne lipsiască de tot ce scump ne este; nu sunt destui trădători şi apostaţi, cari servesc interesele meschine ale duşmanului; nu sunt în fine — destui slabi de înger, cari vĕdênd undeva rĕul, în loc sĕ caute a-'l saná, sĕ dau plainici, ori dacă li-se îmbie un os de ros, se fac oarbe instrumente şi întrĕ şi ei cu armele se dĕrime casa care-i adăpostí-se: sĕ mai fie şi de aceia, cari de dragul unui moment de petrecere, trecênd cu uşorătate preste adevĕratele cause cari l'au lipsit de dînsul, sĕ croească feliu de feliu de acuse netemeinice şi sĕ aducă în rătăcire opiniunea publică asupra relaţiunilor unui institut model?

Din parte-mi declar, şi cred că vor fí de acord toţi colegii mei, că cause neprevĕdute au împedecat ţinerea petrecerii şi nici de cât „ura neîmpăcată“, pre carea dl corespondent pare a o accentuá cu multă satisfacţie. — „Prin muncă asiduă armonică şi rodnică la vieaţă onestă“, eată devisa părinţilor nostri sufleteşti, a profesorilor nostri şi în consecuenţă şi devisa noastră! Dacă s'ar şi iví ne-'nţelegeri, tinerimea este destul de matură spre a le aplaná fără întrevenirea nimĕnuia.

Alesandru Muntean alui Vasile.

Cronică.

Timişoara, 13 August n.

Necrolog. Ernestina Manu născ. Aringer ca sociă, Emil Manu ca nepot şi alţi numĕroşi consângeni cu inima frântă de durere anunţă încetarea din vieaţă a iubitului şi mult regretatului soţ, unchiu şi consângean, *Gavriil Manu de Boërfalva,* advocat, fost jude suprem în comitatul Solnocului-inferior, membru fundator al „Associaţiunei Transilvane, presidentul senatului şcoalei principale gr. cat. din Lăpuşul-ung. etc., întêmplată după un morb repetin în 9 August a. c. la 3 oare dimineaţa în anul al 71-lea al vieţei şi al 19-lea al fericitei sale căsătorii. Înmormêntarea scumpului defunct se va face în 11 August a. c. la 3 oare d. a. Fie-i ţerina uşoară şi memoria binecuvêntată!

Alegerea de preot în *Remetea Timişană* s'a ţinut Duminecă în 11 l. c. Ales a fost Domnul Iuliu *Ţioldan,* teolog absolut şi prefect la institutul pedagogic-teologic din Arad,

Un candidat de advocat poate fí îndată, pe lângă cele mai bune condiţiuni aplicat într'o cancelarie advocaţială. Reflectanţii sunt rugaţi a se adresá la d-nul advocat Georgiu *Lazar* în Vinga.

Aniversarea mănăstirei Sinaia. Eforia Spitalelor Civile a hotărît sĕ organiseze o mare serbare la 15 a lunei viitoare, când se împlinesc 200 de ani de la fondarea acestei mănăstiri. Se va dá un banchet locuitorilor din *Sinaia* şi *Buşteni,* şi totodată se va bate o medalie comemorativă. Programul serbării se va hotărí definitiv după întoarcerea din străinătate a dlui G. *Cantacuzino,* preşedintele Eforiei.

Un tren spaniol atacat de tauri. Întrĕ staţiunile *Moravel* şi *Canavecel,* lângă graniţa portugheză, s'a întêmplat deună-di o aventură puţin comună călĕtorilor cari vin din *Spania.*

La întorsătura unei curbe care dominá o câmpie, maşinistul observă că linia erá astupată de o turmă de tauri pe cari nu 'i pădiá nici un văcar. Fluerá de câteva-ori şi dobitoacele speriate se împrăştiară, afară de unul care, mai voinic, se năpusti cu capul în contra monstrului de fer, fără îndoială ca sĕ 'şi pregătească coarnele pentru picadori în viitoriu. Debutul însĕ nu 'i fù fericit.

Isbitura spintecă taurul în două şi bucăţile se înfăşurară aşa de puternic pe roatele locomotivei, în cât o făcură sĕ sară de pe şine.

Funcţionarii trenului reuşiră sĕ delăture un accident mai mare strîngênd frânele, apoi făcură apel la calĕtori ca sĕ ajute sĕ descurce maşina. Călĕtorii se puseră pe lucru.

Dar' taurii, cari se retraseră de o parte pentru de a contemplá spectacolul, îndârjiţi de emanaţiunile sângelui camaradului lor, se asvêrliră ca o vijelie asupra călĕtorilor. Acestia părăsesc lucrul şi se baricadează în vagoane. Taurii îi asediară.

După primul moment de zăpăceală, gendarmii cari însoţesc întotdeauna trenurile spaniole, se gândiră sĕ organiseze resistenţa. Cu ajutoriul funcţionarilor se aprovizionară cu bolovani şi începură sĕ dee în duşman.

Bătălia dură două ceasuri.

În fine, la apropierea nopţei, cireada se hotărî sĕ bată în retragere. Cu mare greutate maşina porni. Dar' când convoiul ajunse la frontieră, la Valenţa d'Alcantara, diligenţa portugheză, plictisită de aşteptare, o luase la picior. Toreadorii trebuiră dar', cu toată ciuda lor, sĕ caute asil la hanurile din sat.

Biserică şi şcoală.

Şcoala Asociaţiunii. Condiţiuni de primire în şcoala civilă de fete, cu drept de publicitate, a Asociaţiunii transilvane din Sibiiu şi în internatul aceleia.

Pentru primirea în şcoala civilă de fete se cere atestat despre absolvarea claselor şcoalei elementare, sau atestat despre clasa corĕspundĕtoare premergătoare de la o altă şcoală de categoria şcoalei civile. În lipsa unui astfel de atestat primirea se face pe basa unui esamen de primire.

Înscrierile pentru anul şcolar 1895/6 se fac din *1—5 Septembre a. c. st. n.*

Esamenele de emendare şi primire se ţin *în 4 şi 5 Septembre n.*

Prelegerile se încep în 6 Septembre n.

Didactrul e fixat cu 2 fl. v. a. pe lună, şi pentru elevele ce întră pentru prima dată în această şcoală, o tacsă de înmatriculare de 2 fl. v. a.

Pentru elevele cursului complementar, provĕdut în § 6 din statut, didactrul este de 2 fl. pe lună, şi la prima înscriere tacsa amintită de înmatriculare.

Elevele cari voiesc sĕ fie primite în internat, fie eleve ale şcoalei civile, sau ale şcoalei elementare a reuniunei femeilor, au sĕ se înştiinţeze de timpuriu, în tot casul înainte de începerea anului şcolastic, prin părinţi sau tutori, la direcţiunea şcoalei, pentru a se putè face dispoşiţiunile necesare. Tacsa internatului e de 200 fl. v. a. pe an, plătiţi înainte în două sau cel mult 4 rate. Cărţile trebuincioase, materialul de scris, de desemn, de lucru de mână, se înţelege, nu sunt cuprinse în tacsa amintită, ci cheltuelile reclamate în aceasta privinţă se poartă de părinţi, în tocmai pre cum tot de dînşii se poartă cheltuelile pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte, pentru instrucţiune în musica instrumentală şi în limba franceză.

Tacsele pentru instrucţiunea în piano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voieşte sĕ iee oarele singură, se computá la 2 oare pe sĕptĕmână tacsa de 9 fl. pe lună; dacă 2 eleve împreună iau instrucţiune în aceeaşi oară, tacsa se computá la 2 oare pe sĕptĕmână cu 6 fl. de elevă; sau

b) dacă o elevă voieşte sĕ iee oarele singură, se computá la 2 oare pe sĕptĕmână tacsa de 6 fl. pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeaşi oară, tacsa se computá la 2 oare pe sĕptĕmână cu 5 fl. pe lună de elevă.

Pentru instrucţiunea în limba franceză, câte 2 oare pe sĕptĕmână, se computá pe lună câte 1 fl. de elevă.

Toate tacsele se plătesc direcţiunii şcolare, care remunerează pe instructori.

Elevele din internat, afară de şcoală, au în fie-care di anumite oare de conversaţiune în limba franceză, maghiară şi germană. Pe lângă aceea ele se prepară şi-şi învaţă lecţiunile sub conducerea şi cu ajutoriul directoarei şi al guvernantelor

Elevele cari voesc sĕ fie primite în internat au sĕ aducă cu sine: o saltea, un covoraş la pat, 2 perini, 4 feţe de perini, o plapomă sau ţol de coperit, 4 ciarşafuri, (lintoluri, lepedee), 6 ştergare, 6 servete, apoi: perie de dinţi; săpun şi 2 pepteni, cari toate rĕmân proprietatea elevei. Afară de aceste schimburile de trup sau albiturile, câte $^1/_2$ duzină din fie-care, ciorapi şi fuste de coloare închisă, şi batiste (mărămi) câte 1 duzină, un parapleu şi încălţămintea trebuincioasă. Cât pentru toalete noue, părinţii şi tutorii sunt consiliaţi a nu face de acestea pentru copilele lor, căci pentru a obţine o uniformitate în îmbrăcăminte pentru toate intensele, acele toalete cu preţuri moderate, se fac aici prin îngrijirea direcţiunii internatului. Strîns de uniformă se ţin: o haină, două şurţe în forma unei haine, o pălărie de earnă şi una de vară, cari necondiţionat au sĕ se facă aici şi cari peste tot vor costá cam 16—22 fl. v. a.

Doritorii de a avè „Statutul de organisare“ pre cum şi Regulamentul intern“ al şcoalei şi „Regulamentul pentru cursul complementar“ le pot primí de la direcţiune pentru câte 20 cr. unul. Tot de la direcţiune se poate primí pentru 1 fl. şi „Monografia“ şcoalei, în care pe lângă istoricul institutului se află descris edificiul şcoalei şi al internatului în toate amĕnuntele lui.

Dr. V. Bologa
director.

Literatură, artă şi ştiinţa.

Familia, foaie literară-beletristică şi socială, ese în fie-care Duminecă sub direcţiunea lui Iosif Vulcan, la Oradea-mare. Numĕrul 31 al anului XXXI are următoriul sumariu: Constantin Diaconovici-Loga, vieaţa şi activitatea lui, de Iuliu Vuia. — Ultimul gând (poesie) de Elena din Ardeal. — Mama lui cea frumoasă (novelă originală) de Aurelia Păcăţan-Rubenescu. — Rĕspuns la cele ce spun duşmanii femeilor, (XI) de Elena Voronca. — Bunicul Fosta-a-fost (Comedie într'un act de H. Murger) trad. de N. A. Bogdan. — Salon: Vâlcele, de Iosif Vulcan. — Literatură şi artă. — Teatru şi musică. — Biserică şi şcoală. — Ce e nou? — Oglinda lumei. — Higienă, — Umor şi satiră. — Călindariul sĕptĕmânei. — Ilustraţiuni: Diaconovici-Loga. — Totul s'a sfĕrşit.

Serviţiul telegrafic al diariului „Dreptatea.“

Linz a. D., 12 August.

Congresul criminaliştilor.

Salutarea membrilor sosiţi la congres a fost grandioasă. Şedinţa e foarte instructivă, interesantă. — De president e aclamat *Kandorf.* Vice-presidenţi pentru fie-care ţeară representată la congres, — câte unul. — Pentru România e aclamat vice-president profesorul *Tărnoviceanu.* — Notari sunt aleşi: *Rosenfeld, Brediceanu, Stefanovici* şi *Cawtan.*

Invitare la abonament.

Începênd cu 1 Iuliu st. v. *prețul de abonament al diariului „Dreptatea“* s'a **redus** de la **12 fl.** la **10 fl. pe an.**

Astfeliu manținênd ținuta noastră cea vechiă, calmă, solidă și objectivă întru toate, susținênd toate legăturile noastre cari până acum ni-au făcut posibil de a dá în mâna cetitorilor diariul celor mai proaspete informațiuni, vom face acum, ca diariul nostru sĕ fie și cel mai eftin cel mai ușor de abonat.

Cât despre timpul apariției, »Dreptatea« va apărè și mai departe în fie-care di de lucru la amiadi.

După acestea învităm la abonament cu următoarele prețuri:

Pentru monarchiă:

Abonamentul anual costă	fl. 10·—
„ semestral	„ 5·—
„ treilunar	„ 2·50
„ lunar	„ 0·85

Pentru România și străinătate:

Abonamentul anual costă . . .	Frci 37·—
„ semestral	„ 18·50

Abonații vechi sunt rugați a se provocá la numĕrul sub care au primit până acum foaia, ori sĕ lipească adresa pe cuponul mandatului.

Abonenții noi sunt rugați a scrie adresa corect și legibil.

Abonamentele se fac mai cu înlesnire prin m a n d a t e p o s t a l e. Domnii abonați sunt rugați a însemná pe cuponul mandatului timpul pentru care trimit abonamentul.

Amintim și la acest loc, că diariul nostru se va trimite numai acelor abonați, cari au s o l v i t î n a i n t e abonamentul și numai pre acel timp pre care au solvit.

Abonamentele se trimit la adresa administrațiunei diariului „Dreptatea“ în T i m i ș o a r a, (Temesvár, Zápolyagasse,) Nr. 41.

Redacțiunea și Administrațiunea diariului „Dreptatea“.

Bursa de Budapesta din 12 August 1895.

Datoriă de stat:

Renta de aur ung. 100, 500, 1000 (sc. de d.)	5%	123.50
„ „ „ „ 10.000 . . . . „	4%	—.—
„ „ coroane ung. . . . . . „	4%	99.50
Obl. căilor fer. orient. 1876 . . . „	5%	123.75
„ „ „ de stat, 1889, aur. „	4½	129.—
„ „ „ „ „ „ arg. „	4½	101.75
Obl. cu premii ung., din 1870, 100 fl. buc. . .		140.50
„ „ „ „ „ „ 50 „ „ . . .		140.—
Obl. de desdaun. regal., am., ung. (sc. de d.)	4½%	100.75
„ „ „ „ croate . . „	4½%	102.50
Bonuri rur. ung. . . . . „	4%	96.25
„ „ croate . . . . „	4%	97.—
Obl. regul. Tisei (Seghedin)	4%	143.75
„ hipot. croate, 100	5%	—.—
Asemnatele cas. de stat. 6 luni 100		—.—
Datoria de stat. com., hărtiă, Mai-Oct. . .	4²/₁₀	98.75
„ „ „ „ „ Febr.-Aug.	4²/₁₀%	98.75
„ „ „ „ arg. Jan.-Jul. . .	4²/₁₀%	98.50
„ „ „ „ „ Apr.-Nov. . .	4²/₁₀%	98.50
Renta de aur austr. (sc. de d)	4%	122.50
„ în coroane		98.50
Datoria de stat austr. 1854. 250 fl.	4%	149.—
„ „ „ „ 1860. 500 „	5%	147.50
„ „ „ „ 1860. 100 „	5%	158.25
„ „ „ „ 1864. 100 „		193.—
„ „ „ „ 1864. 50 „		198.—
Obl. oraș. Budapesta 1890	4½%	100.15
Obl. c. fr. bulg.	6%	122.—
„ cu prem. sêrb. 100 fr.	3%	40.—
„ „ „ „ „ „ (stamp. austr.)	3%	40.75
„ soc. p. reg. Temeș-Bega	5%	140.—

Bance.

Banca anglo-austriacă 120	170.—
„ pe acții Budapestană 100	129.50
„ „ „ a capitalei I emis. 100	98.—
„Hermes“ intreprind. de bani 200	—.—
Banca de credit fiumană 80	126.50
„ „ „ gen. ung. 200	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu . . .	435.75
„ „ „ pe acții Budast. 50	55.—
„ „ „ austriacă 160	—.—
„ „ „ „ din 4 Iuliu	351.50
„ industrială I ung. 150	197.—
„ „ și comerc. ung. 100	—.—
„ „ „ „ „ din 15 Iuliu	112.50
„ croat-slavon. 100	—.—
„ de credit ung. 200	116.—
„ „ „ „ vechiă 100	—.—
„ „ „ „ II emis. 15 Iuliu . . .	241.25
„ comercială ung. pestană 500	1132.—
„ com. și industr. bpestană 100	—.—
„ de credit fonciar centrală 500	590.—
„ croată de escompt 200	—.—
„ de escompt și zarafiă ung. 400 K. . .	—.—
„ „ „ „ „ 15 Iuliu . . .	259.—
„ austro-ungară 600	1000.—
„ „Unio“ 200	—.—

Monede.

Galbenul ces. și reg. tesc.	5.95
„ „ „ „ verig.	5.92
„ austr.-ung. de 8 fl.	9.93
„ de 20 franci	9.93
20 marce	12.25
Lira de aur turcească	—.—
Argintul austr. și ung.	—.—
100 marce germ. în papir	61.25
„ „ „ de bancă pr. 31 Iuniu . . .	—.—

Scrisuri fonciare.

„Albina“, inst. de econ 5%	100.75
Banca civ. de credit Arad 5% 40 ani	101.—
„ „ „ „ „ 5%	101.—
„ „ „ „ „ 5½%	100.50
„ de credit ardeleană 5%	101.—
„ „ „ „ 4½% 40 ani . . .	99.—
„ „ „ „ 4½% 50 ani . . .	98.50
„ credit fonc. din Sibiiu 5%	102.25
„ „ „ „ „ 5½%	—.—
„ „ „ „ „ 6%	—.—
„ „ „ „ „ 4½% em. VI. .	100.50
„ gen. din Sibiiu 110 5% 31.3 ani . . .	—.—
„ „ „ „ 106 5% 40 ani	—.—
„ „ „ „ III emis 5%	102.25
„ „ „ „ IV emis. 4½% . . .	100.50
„ I. de credit din Timișoara 5% . .	102.—
„ I. „ „ „ „ 4½% . .	99.50
Împrumut. băncii ung. hipotec. 4%	128.50

Sorțuri private.

Imprumutul oraș. Viena din 1874, 100 . . .	174.50
Sorțuri din Buda 40	60.—
„ „ „ (st. austr.) 40	61.—
Sorturi reun. „Jó-sziv“ 2	3.30
„ „ „ (st. austr.) 5	3.50
„ crucea roșie 5	12.—
„ „ „ (st. austr.)	12.50
Obligațiunile basilicei 5	9.75
„ „ (st. austr.)	10.25
„ crucea roșie italian. 25 lire . .	12.75
„ „ „ „ (st. austr.) .	13.—
Instit. de cred. austr. 100	198.—
Crucea roșie austr. 10	19.—
Sorți Pálffy 40	59.20

Licitațiune minuendă.

Încuviințindu-se de Ven. Consistoriu diecesan — prin resuluțiunea de datul 24 Iulie a. c. Nr. 4019 — repararea s. biserici din comuna **Utvin**, prin aceasta se escrie concurs de licitațiune minuendă, ce se va ține la **6/18 August a. c.** antemeridiane în localitatea școalei gr. or. române din loc.

Suma esclamării este 657 fl. 80 cr.

Doritorii de íntreprinderea reparărei sunt poftiți a participá la aceasta licitațiune pe lângă depunerea vadiului de 10%.

Condițiunile de lucrare se pot vedè la președintele comitetului parochial.

Victor Russu
preot, președ. com. paroch.

93 (1—1)

S'a tipărit în tipografia Heinrich Uhrmann în Timișoara.